

čili z okna, máchali ho ve vzduchu hlavou dolů a řvali, že mu z vlasů vyklepou ryšavici. Dokonce se vo něm říká taková básnička:

Kdo to tady svítí, kdo to tady hoří?
Kdo to tady smrdí jako hnízdo tchoří?
Vlasama podpálí nás, slušný děti,
musíme vyklepat ryšavý smetí!
Musíme vytřepat z vlasisek ryš,
musíme potahat tu lidskou myš!
Heleďte, on je to náš malej ryšatec,
ryšatče, ryšatče, už jsme tu – spadla klec!“

Zdálo se mi, že se snad ta zlá holka kochá mými rozpaky. Stála tu přede mnou a probodávala mě očima; cítil jsem se zkrátka hrozně, jako by mě tou přiblblou říkankou zatloukla sto sáhů do země. Tak nevím, říkal jsem si, nevím, jestli jsem u ní zrovna zabodoval. Svoji rudou hřívu jsem až dosud miloval a hýčkal si ji jako svátost, jako odznak výlučnosti... teď bych ale ze všeho nejradši popadl nůžky a vyřezal si tu svou ryš i s kořinky, jen kdybych se jí tím měl zalíbit.

„Ale ten náš ryšatec, jako na potvoru se jmenuje zrovna Hugo, ten je ve skutečnosti mnohem ošklivější než ty,“ dodala, snad aby přeci jen nebyla ke mně tolik krutá, „má totiž navíc pihy, který ty skoro nemáš. No vážně, je úplně celej pihatej, jako by se vopaloval přes cedník.“

„Proč mi to všechno říkáš,“ zaskuhral jsem. „Dyť jsi to chtěl sám slyšet. Ale neboj, myslím, že ty to až tak krutý mít nebudeš. Nemáš pihy a navíc seš i docela hezkej...“

Srdce mi vyskočilo až do hrdla, že jsem se málem udusil! Řekla to tak něžně, tak nevinně, a navíc bych přísahal, že se při těch slovech i trochu začervenala. Před očima se mi začaly odehrávat divoké představy, které tu ani nemůžu vypovědět; představy, jaké se sotva vylíhnou v mysli šestiletého klučiny. V těch představách jsem holce nadzdvihával sukýnku...

„A taky seš silnej, teda na rozdíl od Huga. Máš moc hezký svaly... takže si asi dokážeš zjednat klid. Hlavně nesmíš začít plácát ty svý nesmysly! To ti radím jako starší a zkušenější, hlavně mlč a neblbni! To by tě asi jinak nadobro utloukli. Ale jinak je to ve škole docela dobrý, když si člověk najde nějaký kamarády, tak je tam někdy i sranda...“

Ale to už její oči spočinuly na mé vypracované šlachovitě hrudi, neboť jsem při posledních slovech holčiny promluvy mocným gestem roztrhl a odhodil kutnu, takže jsem teď před ní stál docela nahý, jen v červených trenýrkách, nadouvajících se v rytmu mého pulzujícího pyjíčku. Nevím, co mě to popadlo, asi mě tak vzrušila její krutá a zároveň laškovná slova; už zase jsem nad sebou ztrácel kontrolu. Začínal jsem se přibližovat. Sunul jsem se k ní jako

EJHLE SLOVO

KIKIMORA

Nedávno jsem potřeboval synonymum ke slovu *čarodějnice* – německé *Hexe* i anglické *witch* jsou prasknutí bičem uprostřed bezměsíčné noci. Naše *čarodějnice* v tomhle trochu kulhá. Taková *bludička*, *rusalka* nebo *ježibaba* jsou jistě pěkná označení, ale stejně to není ono. *Stryga*? Ta je zas – podobně jako *Baba Jaga* – trochu východním směrem. Nu, ale nakonec proč ne? Sáhne-li do hlubin slovanské mytologie, vyleze na nás *mamuna* nebo *beregyně*. A taky *kikimora*, která se prý dělí na domácí a lesní, a je to jedna z široké rodiny *polednic* a *klekánic*. Bohužel se od nás vystěhovala / byla odsunuta / byla vyhnána (nehodící se škrtněte) k sousedům do Polska, na Ukrajinu a hlavně do Ruska. No a když už se blíží ten svátek *čarodějnic*, *sekavých báb*, *můr* a *kikimor*, který pohansky slavíme v noci z 30. dubna na 1. květen, přeji zejména našim čtenářkám jen to nejlepší.

Michal Jareš

nějaké obludné dětské monstrum. Ještě stále zůstávala jako přikovaná, v očích se jí mísilo překvapení, hrůza a záblesk jakéhosi předčasně ženského chtíče. K smrti jsem litoval, že nejsme oba o deset let starší.

„Šáhni si,“ slyšel jsem, jak mi vyklouzlo z hrdla, „no tak si šáhni!“

„Co... co to je?“ koktala holka a zdálo se, že ji to nadmíru zajímá.

„To je pyj prorokův!“

Holka se bez váhání špičkou prstu dotkla té obludné boule, kterou jsem jí nabídl, ale pak ucukla jako popálená, vykvikla a utekla ode mě jako vyděšená kočka. V trávě přede mnou zůstal ležet odhozený kornout s rozsypanými třešněmi. Když jsem viděl holku, jak přede mnou prchá, popadl mě nesmírný vztek a lítost... už zase se do mě někdo vtělil, už zase ze mě kdosi udělal zrůdu bez mého vědomí! Už zase mě někdo zkoušel; ale proč, proč? Co mají znamenat tyhle zkoušky? Najednou jsem byl znovu malé smutné dítě, v hlavě mi hučelo a před očima jsem měl temno; toužil jsem nacpat si plnou pusou omítky z boudy v naší zahradě, jediné ta vždycky dokázala umlčet můj žal. Místo toho jsem začal dupat po třešních z holčičina kornoutu, drtil jsem je pod sebou na rudou a mazlavou kaši a představoval si, že je to její srdce.

A najednou se všechno proměnilo v sen. A v tom snu jsem spatřil holčičinu trubičku.

Stačila uběhnout pár kroků (černé bestie teď kolem ní poskakovaly jak čertíci a chňapaly jí po rukách), když najednou v tom chvatu o něco škobrtla (a myslím, že to zakopla o mou absolutní vůli, kterou jsem za ní vyslal) a skácela se jak široká, tak dlouhá, přímo na svou drzou a krásnou hubičku.

A v setině vteřiny (myslím, že se prostě na okamžik jen pro mě zastavil čas) jsem všechno uviděl. V pádu se jí nadzvedla sukýnka a pod ní mé oči spatřily prapočátek světa, středobod vesmíru, nejkrásnější

místo na světě, boží oko. Ano, od té doby jsem přesvědčený, že Bůh se dívá na svět rourkami mezi ženským nohama, jsou to takové jeho dalekohledy nebo periskopy, prostě boží oka, kterým nás pozoruje, občas jimi pláče nebo vysílá na svět svoje děti... když jsem pak o mnoho let později konečně vstupoval do ženy, napadlo mě, že takhle vlastně zacpáváme Bohu oči, aby aspoň chvíli neviděl naše hříchy. A že tedy milování je nakonec jediná činnost na světě, která doopravdy není hřích, protože nás v tu chvíli On nemůže vidět... Nikdy, nikdy jsem nezapomněl na tu čarovnou chvíli, kdy jsem jako dítě uprostřed veliké a tajemné zahrady poprvé hleděl Bohu do očí.

Holčiči stehna se tam dole pod sukýnkou svažovala jako stěny propasti, na jejímž dně zela ta malá nádherná škvírka, jako pramínek řeky, jako studánka; podivuhodné místo! Byla ještě hladká, holá, slepená a nedotčená, byla ještě tichá a neškodná. Jestlipak voní? pomyslel jsem si. Jestlipak voní potem a létem, dětstvím a ženstvím jako její dlaně, když mi uprostřed palouku zakrývaly oči...

Trvalo to jenom chvíličku, ani jsem se nestačil nadechnout. Holka už byla zase na nohou, upalovala dál, a než mi docela zmizela mezi cizokrajnými stromy, ještě po mně šlehla pohledem a zavolala:

„Tyseš zvláštníkluk, Jeremiáši. Takzvláštní! Ani se mi nechce věřit, že seš vopravdicky skutečnej. Jeremiáši... přijď ještě někdy!“

A snad se mi to zavolání jenom zdálo. Osaměl jsem na mýtince mezi divoce vonícími květinami.

Tady už je vzpomínka na to podivuhodné odpoledne mlhavá. Myslím, že jsem se rozbrečel. Ano, myslím, že jsem brečel jako malej kluk, který právě zahlédl holčičinu trubičku. V chřípí mě pálila zběsilá a temná vůně těch květín, po tváři se mi kutálely slzy jako perly.

V té vzpomínce stojím najednou docela malíčký a opuštěný mezi obřími rybízí.

Zdá se mi, že jsem se ztratil, nemůžu najít cestu ven, šlahouny rybízů po mně chňapají jako ruce zlých dospělých, prodírám se mezi rudými, sluncem nasáklými bobulemi. Do kůže mě štípe obří hmyz, všecko mě pálí, štípance i slzy, nade mnou se skrz listy divoce prodírá světlo. Tady dole je ale chladno, svět hlíny a hmyzu... brečím a poprvé v životě volám tátu a prosím ho o vysvobození. Brečím a vztekle cupuju na kousičky panenku, kterou tu holka ztratila, škvírama mezi slzami vidím své ruce, jak rvou té panence údy a vlasy z hlavičky, jako bych spolu s tou hračkou cupoval své vlastní ukřivděné dětství...

Ve vzpomínce ještě vidím roztrhanou panenku, zadupanou do chladivé hlíny mezi obřími rybízí... a pak už nic.

To bylo poslední bezstarostné léto mého dětství. Po prázdninách jsem skutečně musel do školy a nepomohlo mi ani zaklínání, ani vyhrožování; bylo to poprvé, kdy nic nezmohl ani pověstný Jeremiášův vztek. Jednoho rána mě zkrátka naložili do autobusu a odvezli do města, kde na mě čekala tvrdá a nelitostná skutečnost, kde jsem měl strávit mnoho a mnoho let v přítomném vězení plného ryčících a nenávisných lidských bastardů, kterému se tak mírumilovně říká škola. Bohužel ani pro proroka nebyla výjimka.

Narodil jsem se do světa, ve kterém všichni musí hrbít hřbety nastejno – světec jako vyvrhel.

Než se za mnou nemilosrdně zavřely dveře autobusu, stačil jsem ještě zamávat Hlavonožkovi, který mě přišel vyprovodit na zastávku. Stál tam a povzbuzoval mě voláním, sám nikdy do školy nemusel a myslím, že mi trochu záviděl. Autobus se vzdaloval po silnici a můj jediný kamarád se za upatlanými skly zmenšoval a zmenšoval, až zmizel docela.

(pokračování příště)

657 SLOV O POEZII

YVETA SHANFELDOVÁ: NAHMATÁVÁNÍ DNA. DALIBOR MALINA, VSETÍN 2012

657

Básnířka Yveta Shanfeldová (nar. 1957) debutovala až téměř ve svých padesáti sbírkou *Noční krční hřidel* (vyšla v roce 2006). O dva roky později vydala *Místo neděle* a letos rozšířila svou bibliografii o další sbírku *Nahmatávání dna*. Nevím přesně, co v téhle knížce vůbec stojí za to číst a co už je mimo poezii, jen jako nějaký poetizující záznam vědomí, pocitů, nápadů a snů. Nějak mi uniká pojmenování a zachycení toho všeho, celé trsy veršů se jako dým vlní hned na jednu a hned na druhou stranu. Báseň si vane, kam chce. A přece jsou ve sbírce alespoň části, které bych jako poezii určitě chápal. Celkově však tápu a na rozdíl od básnířky dno nenahmatávám, ba někdy se k němu nedokážu ani přiblížit. Třeba kratičká báseň *List*: „*Jak kalichová kapsa sbírám se / v orchidejovou kapsli. // Orloj na římse.*“ Nevím a bohužel vůbec nerozumím.

Klopýtám přes drobné asociační nápady, které autorka vytrhává z kontextů tak nebojácně a tak silně, že pozbývají platnost a mají tendenci vytvářet s jinými, stejně vytrženými, „informacemi“ nepřehledné celky. Není to ani tak automatické psaní, jako spíš tahání slov z příslovecného kloubu, tu a tam se dotrou nějakou tou barvou, aby ve výsledku vypadala na dálku jako jedno tělo básně. Shanfeldová navíc ráda využívá makarónské verše, střídá s češtinou angličtinu a častěji slovenštinu. K tomu si hraje se slovními významy a jejich zvukomalbou, takže vytváří asonanční řetězce, k nimž lze poznamenat snad jen tolik, že občas jde o milou slovní hříčku, ale jindy o samoúčelnou schválnost („*Můj mozek, prostřih tich. / V polích šachovnice, / krása druhých.*“ – b. Dcera).

Nade všemi zmíněnými vadami, které sbírku znesnadňují plynule číst – spíš je lepší si v ní listovat a náhodně se začítat, než ji zkoušet zdolat coby celek –, je tu

Nahmatávání dna

Yveta Shanfeldová

MALINA

souvislé téma umírání a smrti. Shanfeldová si v mnoha podobách básnický „řeší“ odchody bližních nebo přátel. Asociativně se jí v záznamech vzpomínek i ve fragmentech jakýchsi neznámých rozhovorů nebo dopisů objevují postavy a „*představy spletené do starých stránek / strání strádání*“ (b. Dětský stav). Je tu hodně žalů, bolesti a samoty; Shanfeldová je utemovává do přehrále fragmentů a různých souvislostí. Výsledek to samozřejmě neprojasňuje, ale pokud jsem tohle téma schopen nějak nacházet a vymezit si ho v rámci sbírky, jsem rád, že alespoň k něčemu docházím a nejsem stále jen na začátku vždy s novou básní – v tom docela slušném chaosu témat a tématek je *smrt* docela důstojná odměna.

Možná má pro někoho celá sbírka Yvety Shanfeldové větší sílu a razantnost; a ten někdo si tu najde víc svých ostrůvků a motivů, které mu budou dávat potěchu i radost. Já pořád váhám a myslím, že to osobně nevyřeším. Sbíрка *Nahmatávání dna* mi bude asi pořád jako celek odepřena a klíč k ní nechám jiným, trochu zasněným a trochu blouznivým čtenářům poezie. Honí se tu na můj vkus příliš mnoho zajců. A ani poezie nesmí být jen podivně propletená změt, i když si to mnozí nečtenáři poezie mohou myslet.

Sbířky básní z března a dubna: jen podle abecedy, i když vpředu jeden sborník, nazvaný *Literární promoce* (nakl. Richard Holaj). No a nyní postupně – Eugen Brikius: *Platný příběh* (nakl. Pulchra), Helena Červená: *Korálky z jeřabin* (vyd. Kultura města Mladá Boleslav), Dagmar Čížová: *Podej mi svou dlaň* (nakl. Balt-East), Milan Drahoš: *Člověk, to je záhada* (nakl. TyfloCentrum), František Gisting: *Maraton starohameršské tvořivosti* (vyd. Literární klub Petra Bezruče), Jitka Hadačová: *Krůčky ke štěstí* (nakl. Alisa), Ingrid Hanušová: *Inka* (nakl. Nová vlna), Ondřej Hník: *Můj Betlém* (nakl. Pipex), Evžen Jecho: *Smysl života* (nakl. Agos), Denisa Kalčevová: *Křičím do tmy* (nakl. Nová Forma), Tomáš Lotocki: *Čeremy* (nakl. Weles), Marcela Lukaščíková-Vaníková: *Nic neslibuju* (nakl. Tigris), Miluše Mrvíková-Cisarová: *Cesty za poznáním* (nakl. Knihař), Josef Prskavec: *Milénium* (vl. nákl.), Daniel Stroj: *Teď už vím* (nakl. Futura), J. V. Sulla: *Jsem otrok jen* (nakl. Hidoval), Petr Švácha: *Na návětrné straně pelyňku* (nakl. Nová Forma), František Uher: *Okolí* (nakl. Antonín Drábek), Karel Vysloužil: *Řekli oba. Milostná poezie* (nakl. Lípá), Michal Žák: *Klec na vodu* (nakl. Šuplík).

Michal Jareš